

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Коломийський навчально-науковий інститут

Кафедра педагогіки і психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вікова психологія

Освітня програма : Психологія

Спеціальність : 053 Психологія

Галузь знань : 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 3 від “26” вересня 2019 р.

м. Коломия - 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Вікова психологія
Викладач (-і)	Микитюк Галина Юріївна
Контактний телефон викладача	0950021074
Е-mail викладача	g-mikityuk@ukr.net
Формат дисципліни	Заочна форма/ дистанційне навчання
Обсяг дисципліни	180
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=63&id_cou=6615
Консультації	Консультації до самостійної роботи студентів проводиться на практичних заняттях (тривалість – не фіксована, залежить від потреб студентаБ проводиться у межах робочого часу викладача), консультація до екзамену – 1 год .
2. Анотація до курсу	
Цей курс може бути використаний для підготовки майбутніх психологів та педагогів, а також як продовження курсу загальної психології для широкого кола студентів багатьох спеціальностей. Причому, використовується дистанційний формат курсу. Авторські розробки роблять цей курс корисним також для широкого кола осіб, яки цікавляться практичною психологією та питаннями розвитку дитини.	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета навчальної дисципліни: розкриття психологічних закономірностей розвитку особистості в онтогенезі з врахуванням соціальних та освітніх трансформацій. Її досягнення передбачає ознайомлення студентів із загальною парадигмою, концепціями та науковими школами у галузі вікової психології та прийомами використання методичного інструментарію цієї галузі в педагогічній практиці. Засвоєння законів вікового психічного розвитку особистості в онтогенезі дозволяє вчителю конструювати педагогічні ситуації та власні педагогічні впливи з врахуванням індивідуальних варіантів реалізації цих законів, розвиває професійне мислення, психолого-педагогічну компетентність та рефлексивні здібності. Йдеться також про формування у студентів умінь та навичок психологічної діагностики та профілактичної роботи з метою організації здорового способу життя школярів.</p>	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>Загальні компетентності: ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК12. Здатність розуміти психологічний зміст суспільних процесів і впливати на них з позицій принципу гуманізму; ставитись з повагою до мультикультурності та різноманітності</p> <p>Фахові компетентності: СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології. СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.</p>	

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.
 СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
 СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання:

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
 ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
 ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги
 ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.
 ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
 ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога .

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	4
самостійна робота	164

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2	Психологія	1	нормативна

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Тема 1. Предмет вікової психології. Методи вікової психології. Предмет психології розвитку та вікової психології. Дитяча психологія та вікова психологія. Акмеологія та геронтопсихологія. Місце вікової психології в системі наук (філософія, соціологія, педагогіка) та психологічних галузей (психофізіологія, психогенетика). Завдання вікової психології. Основні категорії вікової психології – розвиток, онтогенез, дизонтогенез.</p>	Лекція, самостійна робота; практичне заняття;	№ 1, 2, 3 із списку рекомендованої літератури;	Підготовка конспекту по темі, виконання індивідуальних завдань; 2 год.		Упродовж семестру, згідно з розкладом занять, екзамен;

<p>Рівні методології психології розвитку: методологічні принципи, теорії, конкретні факти. Розвиток – ріст, формування, прогрес, регрес. Вік – хронологічний, біологічний, психологічний.</p> <p>Специфіка методів дослідження у віковій психології. Класифікації методів дослідження (за Б.Г. Ананьєвим). Методи організації дослідження: «поперечних» зрізів .</p> <p>Поняття спостереження та принципи його організації в умовах освітнього закладу. Метод експерименту, його види (лабораторний, природний, психолого-педагогічний, формуючий), використання у віковій психології. Бесіда, інтерв'ю, анкетування. Тестування, його особливості у дитячому віці. Метод аналізу продуктів діяльності, прийоми арттерапії (казкотерапія, дитячий малюнок). Біографічний та автобіографічний методи.</p> <p>Психодіагностичне дослідження, відносність норм психічного розвитку. Допоміжна роль апаратних та психогенетичних методів (близнюковий, генеалогічний метод).</p> <p>Тема2. Історія становлення та теоретичні основи вікової психології.. Періодизація психічного розвитку.</p> <p>Основні етапи розвитку вікової психології – донауковий період, ідеї вікової психології в добу античності, середньовіччя, Відродження, Нового часу</p>	<p>Лекція, самостійна робота; практичне заняття;</p>	<p>№ 6, 3, 4,5 із списку рекомендованої літератури;</p>	<p>Підготовка конспекту по темі, виконання індивідуальних завдань; 2 год.</p>		<p>Упродовж семестру, згідно з розкладом занять,екзамен;</p>
--	--	---	---	--	--

<p>та Просвітництва; розвиток дитячої психології на початку ХХ ст., її виокремлення в окрему галузь психологічного знання; вікова психологія у другій половині ХХ ст., сучасні тенденції в психології розвитку та віковій психології (акмеологія та геронтопсихологія).</p> <p>Виникнення й розвиток вікової психології в Україні.</p> <p>Тема 3. Психологія раннього дитинства. Психологія зрілого дитинства.</p> <p>Фази пренатального розвитку. Криза народження. Особливості психіки новонароджених. Комплекс поживлення. Соціальна ситуація розвитку немовляти. Основні фази розвитку немовляти. Безпосередньо-емоційне спілкування як провідна діяльність періоду. Феномен дитячої прихильності. Явище психологічної депривації. Новоутворення періоду. Криза 1 року. Ранній вік: загальна характеристика. Соціальна ситуація розвитку дитини. Предметно-маніпулятивна та предметна діяльність. Значення дитячої іграшки. Розвиток психічних функцій (інтелектуальної та емоційної сфер). Стадії розвитку інтелекту за Ж.Піаже.</p> <p>Дошкільний вік, загальна характеристика періоду. Рольова гра – провідна діяльність дошкільного віку. Теорії гри (К.Гроос, Г.Й.Хейзінга,</p>	<p>Лекція, самостійна робота; практичне заняття;</p>	<p>№ 12, 3, 14,15 із списку рекомендованої літератури;</p>	<p>Підготовка конспекту по темі, виконання індивідуальних завдань; 2 год.</p>		<p>Упродовж семестру, згідно з розкладом занять, екзамен</p>
---	--	--	---	--	--

<p>Д.Ельконін). структура та види ігор. Особливості сенсорного розвитку дошкільників.</p> <p>Тема 4. Психологія підлітка та юнака.</p> <p>Дорослішання та його види (пубертат, правове, психологічне). Підлітковий період: загальна характеристика психічного та особистісного розвитку. Фізичне дозрівання та соціалізація у підлітковому віці. Підліткова криза, основні симптоми. Явище акселерації та ретардації. Теорії акселерації. Стадії сексуального розвитку людини. Соціальна ситуація розвитку підлітка. Інтимно-особистісне спілкування та навчальна діяльність. Спілкування підлітків з дорослими (батьки, вчителі) та однолітками. Дружба. Шкільний стрес та шкільна дезадаптація в шкільному віці, підліткова депресія. Шкідливі звички та їх поширення, девіантна, зокрема деліквентна та адиктивна поведінка підлітків. Акцентуації характеру. Конфліктність, агресивність, аутоагресивні реакції, схильність до ризику.</p> <p>Пізнавальні інтереси підлітків, особливості мислення (дедукція, індукція). Розвиток самосвідомості. Самооцінка та рівень домагань. Інтерес до власної зовнішності, розвиток тілесної складової «Я-концепції», прагнення до самовдосконалення, інтерес до спорту. Рефлексія та самовизначення у підлітків.</p>	<p>Лекція, самостійна робота; практичне заняття;</p>	<p>№ 3, 4,5,6 із списку рекомендованої літератури;</p>	<p>Підготовка конспекту по темі, виконання індивідуальних завдань; 2 год.</p>	<p>Упродовж семестру, згідно з розкладом занять, екзамен;</p>
--	--	--	---	---

<p>Новоутворення підліткового віку.</p> <p>Тема 5. Психологія зрілості й старості. Загальна характеристика дорослості. Періодизація психічного розвитку у дорослому віці. Розвиток психофізіологічних функцій. Динаміка життєтворення: професійна діяльність та особисте життя.</p> <p>Тема 6. Професійне самовдосконалення та професійна перепідготовка. Готовність до батьківства, створення сім'ї, мотиви шлюбу, тривалість життя в шлюбі, повторні шлюби. Розвиток самосвідомості. Сфери творчої самореалізації. Реакції на стрес, стресостійкість особистості.</p>	<p>Лекція, самостійна робота; практичне заняття;</p> <p>Лекція, самостійна робота; практичне заняття;</p>	<p>№ 11, 12, 15. 16 із списку рекомендованої літератури;</p> <p>№ 13, 14, 15. 16 із списку рекомендованої літератури;</p>	<p>Підготовка конспекту по темі, виконання індивідуальних завдань; 2 год.</p> <p>Підготовка конспекту по темі, виконання індивідуальних завдань; 2 год.</p>		<p>Упродовж семестру, згідно з розкладом занять, екзамен;</p> <p>Упродовж семестру, згідно з розкладом занять, екзамен;</p>
---	---	---	---	--	---

6. Система оцінювання курсу

<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>Оцінювання здійснюється за національною ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт „9.3. Види контролю” Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»). Загальні 100 балів включають: 25 балів за практичні заняття; 25 балів за самостійну роботу; 50 балів за екзамен. https://nmv.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/118/2018/04/Polozhennia-proorhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykhdokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu-%e2%84%96447-vid-24.07.2015r..pdf</p>
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	
<p>Семінарські заняття</p>	<p>Оцінюються за п'ятибальною системою. Попередня підготовка до розгляду питань, активна участь у дискусії, творчий підхід до вирішення сформульованих завдань.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають контрольному оцінюванню. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів</p>

7. Політика курсу

Курс розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання про вікову мінливість психіки людини. Це допоможе їм глибше зрозуміти особливості формування Я-концепції людини, її пізнавальної та емоційно-вольової сфери, з'ясувати питання, пов'язані зі становленням комунікативної діяльності людини тощо. Тому у курсі представлено основні теоретичні проблеми та практичні завдання вікової психології, труднощі у проведенні психологічних обстежень з особами різного віку та шляхи їхнього подолання, висвітлені ключові питання та теоретичні концепції онтогенезу психіки людини, подана психологічна характеристика різних вікових періодів, що необхідно для практичної роботи психолога з особами різного віку. (<https://pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2018/10/положення-про-запобігання-плагіату-у-ДВНЗ-Прикарпатський-національний-університет-імені-Василя-Стефаніка.pdf>) Студенти повинні старанно виконувати практичні та індивідуальні завдання, з повагою ставитися до викладача, та прагнути до зберігання здорового клімату в групі.

8. Рекомендована література

Базова

1. Заброцький М. Вікова психологія. – Тернопіль, 2005. – 110 с.
2. Кутішенко В. Вікова і педагогічна психологія – К., 2005. – 95 с.
3. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія – К.: Академвидав, 2005 – 360 с.
4. Костюк Г.С. Вікова психологія – К., 1976.
5. Карпенко З.С., Савчин З.Я. Розвиток уяви в дошкільному віці – Коломия, 1991. – 48 с.
6. Крайніков Е.В. Психологія розвитку. Словник-довідник. – К, 2005. – 256с.
7. Эльконин Д.Б. К проблеме периодизации психического развития в детском возрасте // Хрестоматия по психологии / Под ред. А.В. Петровского. – М., Просвещение, 1977. – С. 348-356.
8. Выготский Л.С. Развитие высших психических функций // Хрестоматия по психологии / Под ред. А.В.Петровского. – М., Просвещение, 1977. – С. 361-365.
9. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М., Просвещение, 1991. – 43 с.
10. Гуменюк О. Проблематика «Я» у психоаналітичній теорії Зигмунда Фрейда // Психолог. 2005. - № 7. – С.3-6. – 1 екз.
11. Гуменюк О. Его-психологія в теорії особистості Е.Еріксона // Психолог. – 2005. - № 46. – С. 11-16.
12. Коломинский Я.Л., Панько Е.А. Учителю о психологии детей шестилетнего возраста. – М.: Просвещение, 1988. – 190 с. – 15 екз.
13. Кон И. Психология ранней юности – М.: Просвещение, 1989. – 259 с.
14. Кон И. Дружба – М.: Подитиздат, 1987. – 1 екз.
15. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) – К.: Освіта, 1998. – 255 с.
16. Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения. – М.: Просвещение, 1990. – 192 с.
17. Матюшина М.В. Мотивация учения младших школьников – М.: Педагогика, 1984. – 141 с.
18. Максименко С.Д. Розвиток особистості – розгортання чи новоутворення // Психолог. – 2005. - №46 – С. 4-10.
19. Методи вивчення психічного розвитку дошкільника. Методичний посібник. – К., Світич, 2004. – 45 с.
20. Мухина В.С. Изобразительная деятельность ребенка как форма усвоения социального опыта. – М.: Педагогика, 1988.
21. Литвин-Кіндратюк С., Кіндратюк Б. Народознавство та організація здорового способу життя школярів. : Монографія, - Івано-Франківськ, 1988. – 312 с.

22. Орлов Ю.М. Самопознание и самовоспитание личности. – М.: Просвещение, 1987.
23. Литвин С. укл. / Психологічна діагностика умов формування обдарованості учнів. Методичні матеріали. – Івано-Франківськ, 1991.
24. Кле М. – Психология подростка – М.: Педагогика, 1991.
25. Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии / под ред. И.И. Ильясова, В.Я. Ляудис. – М.. Изд-во МГУ, 1981. – Т. 1-2.

Допоміжна

1. Обухова Л.Ф. Возрастная психология. – М.: Педагогическое общество России, 2004. – 442 с.
2. Браусенко-Кузнецова О. Арт-простір казкотерапії // Психолог. – 2007. - №28. – С. 18-22.
3. Терлецька Л. Психокорекція засобами малюнку. – К., Главник, 2007. – 75 с.
4. Психология современного подростка // Под ред. Д.И. Фельдштейна. – М.: Педагогика, 1987. – 240 с.
5. Бочелюк В.Й., Черепехіна О.А. Психология спорта. – К., 2007. – 222 с.
6. Формирование личности в переходный период от подросткового к юношескому возрасту / Под ред. И.В. Дубровиной. – М., Педагогика, 1987.
7. Практикум по возрастной и педагогической психологии / Под ред. А.И. Щербакова – М.: 1987.
8. Боднарчук М. Психология девіантної поведінки – К.: МАУП, 2006. – 48 с.

Викладач Микитюк Галина Юрїївна